

Om akademiska förebilder i religionsvetenskapliga kvarter

AV JAN SVANBERG

Ögon stora som tefat, öron som fladdrar, munnar på vid gavel. Historier om di lärde som läst ett helt bibliotek, som kan förtälja sägner och sagor från världens alla hörn. Vem som kan läsa hieroglyfer och tyda kilskrift? Det viskas i korridorerna om religionshistoriker och teologer som läser sisådär 47 utdöda språk. Och som rör sig obehindrat land och rike runt på dialekt och på alla moderna internationellt gångbara språk därtill.

Vi yngre skulle bli en del av denna kultur, genom både skrönor och sanning om personer som funnits och finns där inom religionsforskningens kunskapssprängda väggar. Jag som nybakad student tror inte det är sant. Vilken ynnest att få ligga vid ett universitet med små och stora bibliotek. Öppna bibliotek där jag får traska omkring även nattetid med ett förtroende som heter studentnyckel. Få rycka böcker ur hylorna. Han som precis vecklade ut några papper ur sin skinnportfölj, tände läsplatsens lampa, gick in i sitt eget lilla tillstånd gömd bakom några boktravar. Är han en av de där som det berättas om? En av de där lärde som kunde kombinera ett liv till bredden fullt av sakkunskap med till synes udda intressen?

Jag skriver detta mitt i början på ännu en ny terminsstart. Tänker tillbaka på hur det var att inleda studierna. Hur stimuleras dagens nya studenter ta steget in i religionsforskningens värld? Är det tillgången till litteraturen? Fascinationen för de där människorna som kan något annorlunda, kanske något ”orientaliskt” eller udda, kanske historiskt eller rentav på grund av nostalgi? Sinnebilderna för Indiana-Jones och Robert Langdon fanns i akademikvarteren innan de fiktiva karaktärerna ens var påtänkta.

I det lilla men livskraftiga Åbo, åtminstone sett ur en religionsvetenskaplig synvinkel, jag började studera vid rörde sig de akademiska

förebilderna, fysiskt, men också snacket om desamma. Det hörde till att det berättades om religionsvetenskapens personligheter och aktörer. Konferenserna som ordnades var också sådär lagom många för att mitt intresse skulle hållas vid liv. Där fick jag se och höra dem *on stage!*

Några var mer sprittande än andra, vissa till och med lyfte, en annan skulle skriva att de leviterade en aning när de debatterade, ja rentav hoppade i ivern att få diskutera logiken bakom definitionsförsök eller ta debatten med olika modetrender och deras förespråkare.

Att sedan själv en dag få ta emot kritik av en dem som det berättades om och som jag stimulerats av att läsa, höra och se hålla föredrag var ju en historia präglad av skräckblandad förtjusning. Anna Möller-Sibeliuss skriver i vetenskapsmagasinet *Meddelanden från Åbo Akademi* septembernumret 2017/3 en kolumn om utlåtanden. Om hur vi reagerar och hur skriftliga utlåtanden av ”gränsvakterna” tas emot med så många olika känslor. Och hur olika utlåtandena kan vara. Och på hur många olika sätt utlåtandena kan förstås på. Och hur samma text kan bedömas så olika.

Att kunna ta emot den kritik och konstruktiva förbättringsförslag ett utlåtande innehåller är inte lätt för någon. Men jag tror det underlättas om jag som mottagare fått bygga upp en bild av sändaren som en auktoritet med bistånd av att det finns välvilliga berättelser om utlåtandeförfattaren i fråga. Att den som skrivit utlåtandet äger en obestridlig kompetens som garanterat prövats är självfallet viktigt det med. Den auktoriteten behöver dock få en påfyllnadsberättelse som ger mottagaren av utlåtandet en annan bild av sändarens aura än den gråa eminessens.

Jag har fått ett sådant utlåtande. Ett utlåtande som jag som respondent insåg byggde på både sakkunnig kritik och ett auktoritativt kunskande som inte enbart var professionellt i betydelsen sakligt och konstruktivt. Utan som även, tack vare nämnda berättelser, innehöll ett annat slags djup så att jag kunde ta till mej kritiken utifrån min egen bästa förmåga. Om inte Håkan Rydving figurerat som en av dem det berättades positiva historier om vid universitetet skulle jag haft nästintill oöverstigligen problem ta till mej kritiken.

Jag tackade Håkan i förordet till min doktorsavhandling *Schaman-tropologi i gränslandet mellan forskning och praktik: en studie av förhållandet mellan schamanismforskning och neoschamanism* från 2003 med att han ”har delgett mig nödvändig konstruktiv kritik. Håkan Rydving är en auktoritet som jag gärna lyssnar och tror på.”

I dag när jag själv handlett och granskat några manuskript inser jag att Håkans bidrag till att det blev en doktorsavhandling var litet större än så. Aldrig jag själv skulle kunna läsa med sådan noggrannhet, både språkligt sett och med ett sådant öga på akribin utan att tappa bort den röda tråden som Håkan kunde föra in med hjälp av konstruktiva förslag på den centrala forskningsfrågan som jag själv milt sagt hade flummat bort.

Så vad gör vi nu då, vi som har den stora glädjen få jobba vid ett universitet? Sådär när terminen ska dra igång och vi vill stimulera till studieglädje? Jag tror vi behöver få berätta våra historier och brodera ut dem så att det ska kunna kännas spännande få läsa ett ämne som är allmänbildande men som samtidigt kan leda till expertkunnande. Noga betona att det finns experter, experter som kan både sin forskningshistoria och sin empiri och samtidigt vågar ge sig in på spännande teori-bildning. Och att hjälpa nya studenter se att ämnet, oavsett vad som intresserar i historia eller nutid har relevans. Att intresset i sig självt är av högsta relevans. Men främst av allt tror jag det är viktigt att vi pratar om vikten av kollegial respons. Att vi skapar ett diskussionsklimat där vi litar på att den kritik vi tar emot och den kritik vi ger varandra gör oss alla till bättre vetenskapsutövare, och på köpet blir vi så att säga bättre människor.

ABSTRACT

This is a story about how Håkan Rydving and other scholars have functioned as academic role models in creating a sound and stimulating university environment. Young students of religions were lead into fascinating studies by complementary story telling. The excellence of well-known researchers, and an understanding of how to receive re-

sponse from such scholars, were built not only on written material but also on positive hearsay.

KEYWORDS: academic role models; university environments; response by colleagues; academic encouragement